

S Z K O D L I W E S K U T K I D Z I A Ł A N I A A Z B E S T U

Rakotwórczość azbestu została ostatecznie udokumentowana i powszechnie uznana dopiero w latach 80-tych ubiegłego wieku. Szacuje się, że na świecie w ostatnich latach azbest był przyczyną ponad 100 tys. zgonów rocznie. Dlatego też azbest uznany jest za jeden z najbardziej niebezpiecznych czynników rakotwórczych w środowisku. W wielu krajach świata, w tym w Polsce, wprowadzono zakaz produkcji wyrobów azbestowych.

Niebezpieczne dla zdrowia są włókna respirabilne, które z racji swych wymiarów mogą wnikać głęboko do układu oddechowego i nie są stamtąd usuwane w wyniku działania naturalnych mechanizmów oczyszczających (włókna respirabilne to włókna o długości powyżej 5µm o max średnicy 3 µm i o stosunku długości do średnicy powyżej 3 do 1). Nie ma natomiast dowodu na szkodliwe oddziaływanie azbestu na drodze gastrycznej.

Działanie włókien azbestu na układ oddechowy: zwłókniające, rakotwórcze, drażniące.

Cechy szczególne biologicznego działania azbestu: występowanie patologii po długim okresie latencji 20-40 a nawet 50 lat, możliwość wystąpienia choroby po zaprzestaniu pracy zawodowej, występowanie międzybłoniaków związanych z narażeniem środowiskowym.

Chorobotwórczość azbestu jest ściśle związana z kumulowaną dawką włókien czyli z ich gromadzeniem się w tkance płucnej w ciągu całego życia osobniczego.

Pojawianie się patologii będących następstwem ekspozycji na pył azbestu jest zależne od rodzaju ekspozycji. W narażeniu na pył azbestu można wyróżnić kontakt/ekspozycję bardziej bezpośrednią (możliwą do identyfikacji „z góry”, bardziej świadomą, z której zdajemy sobie sprawę): zawodową oraz kontakt/ekspozycję bardziej pośrednią (często nieuświadomioną, z której nie zdajemy sobie sprawy): parazawodową, domową i środowiskową. Te rodzaje ekspozycji różnią się w sposób istotny wielkością stężeń włókien, ich rozmiarami, długością trwania narażenia a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia nowotworów złośliwych. Należy zaznaczyć, że może mieć miejsce zarówno ekspozycja zawodowa i pozazawodowa.

Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną następujących chorób: pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuca i międzybłoniaków.

Ekspozycja parazawodowa i środowiskowa przyczynia się głównie do międzybłoniaka opłucnej. W zależności od poziomu ekspozycji wzrasta też ryzyko raka płuc.

Odpowiednie zabezpieczenie osób narażonych na ekspozycję na włókna azbestu podczas rozbiórek wyrobów zawierających azbest (odzież ochronna i środki ochrony indywidualnej zabezpieczające nie tylko układ oddechowy ale również włosy, skórę) i potem odpowiednie zabezpieczenie potencjalnie skażonej azbestem odzieży (czyli nie powierzanie pracowników czyszczenia we własnym zakresie) jest ważne także z uwagi na możliwość przeniesienia włókien azbestu (na odzieży, skórze, włosach) do innego środowiska: na domowników. Są znane przypadki, że ludzie zamieszkujący wspólnie z pracownikami zatrudnionymi w firmach produkujących wyroby zawierające azbest również zapadli na choroby azbestozależne.

Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajnika oraz chłoniaków. Zwiększenie ryzyka wystąpienia w/w nowotworów nie jest jednak wystarczająco pewne z uwagi na rozbieżność wyników badań – dlatego ryzyko to jest określane jedynie jako prawdopodobne.

Najczęstszym nowotworem azbestozależnym jest rak płuca. Ryzyko wystąpienia raka płuca u narażonych na azbest nigdy niepalących jest 5-krotnie wyższe a u palących 50-krotnie wyższe w porównaniu z nienarażonymi i niepalącymi.

Choroby zawodowe będące skutkiem zawodowego narażenia na pył azbestu wymienione są w pozycji 3 p.5, w pozycji 4 i w pozycji 17 p.1 i p.2 wykazu chorób zawodowych będącego załącznikiem do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009r. w sprawie chorób zawodowych (Dz. U. Nr 105 poz. 869)